

Markedets ironi

*Om distinktionen mellem det nyttige og det økonomiske
Om det, at entreprenøren ikke nødvendigvis er homo economicus
Om "markedsværdien" til forskel fra "markedets værdi"*

Markedet deler verden op i dem uden for, og dem der er inden for; i dem med markedsværdi og dem uden.

Ca. 900 000 danskere i den arbejdsdygtige alder har ingen markedsværdi. I Danmark er det endnu ikke den helt store katastrofe rent økonomisk at være ekskluderet fra arbejdsmarkedet. Det kan lade sig gøre at overleve på de former for overførselsindkomst, som tilbydes den danske stats borgere.

Mange andre steder i verdensøkonomien kan det være svært at overleve. Mere end 3 milliarder af verdens befolkning har en andel i verdens pengeøkonomi, der svarer til to dollars om dagen eller mindre. Ca. en milliard af dem lever på sultegrænsen. Det kan holdes op mod, at ca. 8 til 9 millioner af jordens befolkning, svarende til 0,14 %, sidder på ca. 80 % af verdens rigdom. De har ikke brug for at måle sig på markedet. Deres markedsværdi er dem ligegyldig. (note 1)

Størstedelen af jordens befolkning har ikke råd til at være forfængelige med hensyn til deres markedsværdi. Markedet er ikke det sted, hvor de finder meningen i tilværelsen, men der, hvor de må skaffe sig til livets ophold.

Markedet sættes af udbud og efterspørgsel. Efterspørgsel i økonomisk forstand er penge, købekraft. De 0,14 % af verdens befolkning sætter 80 % af markedets efterspørgsel. Det er helt afgørende for fordelingen af mulighederne for at få andel i markedets værdier og løndannelsen.

I Danmark er det svært ikke at identificere sig med sin markedsværdi. Vi er opdraget til at måle vort værd på markedet, aflæse det på skattebilletten. De ufrivilligt arbejdsløse er derfor ramt på identiteten.

De mest velstillede har ikke samme behov for at måle sit værd på markedet. De sætter markedsværdierne med deres efterspørgsel, men identificerer sig ikke med dem, uanset deres ubegrænsede efterspørgsel på efterspørgsel, købekraft, markedsværdi.

Det er ligegyldigt, hvilken form rigdommen antager. Mindre likvid rigdom kan konverteres om til likvid rigdom, likviditet, købekraft. Det går alt sammen op i det samme, nemlig markedsværdier.

Der er stor forskel på, hvad markedsværdi er for dem, der sætter 80 % af efterspørgslen på markedet, og hvad den er for dem, der er underlagt efterspørgslen i form af selvforståelse og behov for indkomst.

Den helt store sociale fortælling handler om, at fordelingen af købekraft finder sted på arbejdsmarkedet. Det ligger i den, at staten må tage udgangspunkt i arbejdsmarkedet, når den omfordeler, dvs. i det at den må finansiere sine udgifter via beskatning af produktionen i lønarbejdsinstitutionen.

Skabelse af penge er ikke produktion

Fordelingen og skabelsen af købekraft sker dog ikke primært på arbejdsmarkedet. Selve genereringen af købekraften finder heller ikke sted i de produktive sektorer, men i den finansielle sektor.

Skabelsen af de rigdomme, der igen danner grundlag for skabelsen af penge, sker gennem prisdannelsesmekanismerne, via investeringen af købekraft i kapitalværdier, der medfører stigende priser på kapitalværdier, markedsværdierne. Det kaldes fx opsparing, finansiel virksomhed, bankvirksomhed, investeringsgevinster osv.

<https://www.google.dk/#q=penge+s%C3%A6ttes+i+verden+som+l%C3%A5n+i+kapitalens+inflationsv%C3%A6rdier>

De mest velstillede producerer ingen ting. Deres penge sætter markedet, de orienterer sig mod markedsværdien, og de har så stor en andel i alle de varer og ydelser, som udbydes på markedet, at de ikke tilnærmeligt har noget faktisk behov, som kan imødekommes med yderligere andel i verdens rigdom. Det eneste umættelige behov, som de har tilbage, er behovet for netop at akkumulere yderligere pålydende markedsværdier for den pålydende værdi skyld alene! Og det sker altså via mekanismer, pengeskabelse og prisdannelser, som kun indirekte har med resten af jordens befolknings faktuelle behov og efterspørgsel at gøre.

Det er ironisk, at verden lader dette marked bestemme så meget, at et system, der er så lukket om sig selv, fylder så meget i verden!

Lønarbejde, prostitution og dovenskab

I Danmark er vi mere optaget af, om Døve Robert nu gider arbejde for sin bistandshjælp, og om det er i orden at prostituere sig.

Det siges, at prostitution er menneskehedens ældste erhverv. Danmarks Radio producerede og sendte for nyligt en forbrugervejledning til brugere af seksuelle ydelser fra prostituerede i DK. Mænd kunne her se, hvad forskellige ydelser koster, og hvad man kan få for fx 1000 kr.

Ydelserne har navne efter europæiske kernelande. Man kan få dansk, svensk, tysk, græsk, fransk osv. Når DR spørger ind til relationen mellem pris og ydelse, så henter man beskrivelsen hos det fineste eksemplar af en erhvervsdrivende kvinde fra netop vor eget lille kongedømme, dvs. en kvinde i den

mest seksuelt attraktive alder, der taler et perfekt højædelt dansk af den slags, som man finder især i det nordlige København. Og hun bliver udspurgt af en fint påklædt mandlig journalist på bagsædet af en 10 meter lang limousine. Men dem, der skaber markedet med sit udbud, de kommer primært fra østlige dele af Europa eller Eurasien, fx fra Asien osv. Mange er handlet her til.

Danmarks Radio har også fundet det påtrængende at fokusere på andre sider af det danske arbejdsmarked. Der sker i øjeblikket store omvæltninger som følge af liberaliseringen af arbejdsmarkedet på globalt men især på europæisk plan. Integrationsprocessen i den europæiske union slår igennem på det danske arbejdsmarked.

Løndannelsen falder som følge af liberaliseringen uden for fagforeningernes indflydelse. 30 % af de danske arbejdsgivere er ikke under overenskomst, og er ikke underlagt krav om, hvad deres ansatte skal have i løn. Det er normalt, at østarbejdere går for 35 kr. i timen, evt. + en form for logi.

Udbuddet af arbejdskraft er større end efterspørgselen inden for EU. Der er officielt 11 % arbejdsløshed på EU-plan, men mange flere er uden indtægt og/eller lever for så lidt, at de er parat til at tage arbejde helt ned til 35 kr. i timen, også på det danske arbejdsmarked.

Kommunale anlægsarbejder udføres primært af udenlandsk arbejdskraft. På en arbejdsplads i metrobyggeriet i København er der kun 15 danskere ansatte i forhold til 300 udenlandske lavtlønsarbejdere. Det er lovligt, og det er repræsentativt for de anlægsopgaver, som kommuner og stat får udført.

Entreprenører, der byder ind på offentlige licitationsopgaver, sætter underleverandører på opgaverne, og der er ingen mindsteløn for deres vedkommende; hvis de er udenlandske, så gælder de arbejdstagerregler, som de har med hjemme fra, og da der er fri konkurrence inden for hele EU's indre marked, så kan danske entreprenører, som ansætter dansk arbejdskraft til dansk overenskomst, ikke konkurrere.

Den danske aftalemodel er sat ud af kraft, som følge af markedet, servicedirektivet, det fri marked, som alle slutter op om.

Især Dansk Folkeparti går ind for det indre marked. Partiet sælger sig som EU-kritisk, men fokuserer som andre partier primært på ulovligheder blandt udlændinge, hvor de tiltag, der måtte være i retning af at få en overordnet politisk ramme af arbejdstagerrettigheder på generelt europæisk plan, bekæmpes af DF med næb og klør. Man vil have det fri marked, men ingen politisk overbygning eller arbejdstagerbeskyttelse på EU-plan.

DF viser kun ringe forståelse for de mekanismer, der har undergravet det danske aftalesystem.

Mainstreamøkonomer, journalister og politikere er af den opfattelse, at det fri marked er vejen til den bedste af alle verdener. Inden for denne markedsfundamentalistiske filosofi hedder det sig, at udbuddet af enhver slags skaber sin egen efterspørgsel på det fri markeds prisdannelses betingelser. Det hedder sig, at udbuddet af østeuropæiske kvinder og mænd skaber efterspørgslen på deres ydelser og at resultatet med absolut nødvendighed vil ende op i det, som de kalder ”strukturel ligevægt”, hvor omsætningen målt i priser, som de sættes på det fri marked, markerer et maksimum af omsætning til fordel for et maksimum af forbrugere. Det er markedsfundamentalismens utopi, forestillingen om den bedste af alle verdener for alle mennesker, markedsfundamentalismens forestilling om genstanden for sin tro.

Det er budskabet om denne troens genstand, som de kommercielle medier og mainstreamøkonomer udbyder på markedet. De overlader budskabet til markedet, som primært sættes af de købestærke. Det overlades til markedet at afgøre, om deres udbudte billede på markedet er sandt. Billedet sælger af indlysende årsager hysterisk godt. Udbyderne af billedet har gigantisk markeds succes og de identificerer deres kommercielle succes med bekræftelsen af, at budskabet er sandt.

Markedet bliver på den måde ophøjet til dommer over budskabet om, at udbuddet skaber sin egen efterspørgsel og at det fri marked er den sikre vej mod den bedste af alle verdener for alle.

Det er ironisk. For i videnskabelig forstand, så er budskabet ukvalificeret. Kriterierne for kommerciel succes kan ikke træde i stedet for videnskabens kriterier for, hvad der er sandt eller falskt, uden at videnskaben om fx markedet samtidigt går under for markedet.

Når man gør treenigheden af journalister, Cand. politter og købestærke markedsaktører opmærksom på, at markedet forveksles med videnskabens kriterier for sandhed, så bliver de sure. Se følgende link, og reaktionerne hos Cand. politter, når jeg præsenterer dem for min kritik af deres ophøjelse af markedet til status af at være den sande dommer over markedets kompetence til at vurdere budskabet om værdi i alle livets spørgsmål, herunder spørgsmålet om sig selv som dommer over markedets kompetence til at..... (selvrefererende cirkelslutning, formel fejl i logisk videnskabelig forstand).

<http://altandetlige.dk/fagligt/candpolit-sidder-paa-aarets-mest-citeret-oekonomer-1890>

Evnen til at skelne mellem ”markedsværdi” til forskel for ”markedets værdi” glimrer ved sit fravær inden for nævnte trefoldighed.

Det, som markedsfundamentalismen står for, hævder, er, at markedets mål for værdi er et socialt forpligtende og objektivt mål for værdi.

I markedsfundamentalistisk forstand, så er den prostitueredes værdi identisk med markedsværdien. Og dem, som står uden for arbejdsmarkedet, er værdiløse.

Markedet et autarkt fænomen

Men markedsfundamentalisterne har glemt at fortælle, hvordan pengene bliver skabt.

Der findes nemlig to meget forskellige måder, at få andel i pengene på, købekraften i økonomisk forstand.

Den ene består i at tjene penge, dvs. sådan som almindelige lønarbejdere gør.

Den anden måde består i at lave pengene og i det at have andel i selve produktionen af penge. Bankerne laver sine egne penge, og pengene opstår som markedsværdi i kraft af simpel prisdannelse.

<https://www.google.dk/#q=endogene+penge>

Det eneste, der kan sælges, som stort set ikke koster noget at lave og som er ubegrænset, ikke fysisk udstrakt, det er pengene selv, deres pålydende værdi, der ud over det at være selve efterspørgslen i økonomisk forstand også er det eneste, som efterspørgslen retter sig mod, hos de 0,14 % af jordens befolkning, der sidder på 80 % af verdens rigdom. Penge er ejendom, det at have noget til gode i forhold til alle andre, "Guthaben", som Joseph A. Schumpeter definerede dem i 1933 i sin bog, "Das Wesen des Geldes", som først udkom i 1970.

Det er her, at det autistiske træk ved pengeøkonomien kommer til udtryk, dvs. i det forhold, at de er forudsætningen for sig selv, at de selv skaber forudsætningen for sig selv i og med, at de udstedes som lån i markedsværdier, der stiger som følge af de investeringer af penge, som så medfører øget grundlag for belåning, osv... (selvorganiserende selvbærende proces). Søg på "Money as debt" og på "endogenous money".

De mest økonomisk lukrative former for økonomisk aktivitet skaber slet ikke realværdi, men kun krav på realværdi, tilgodehavender, gældsbeviser, altså kun pålydende værdi. Disse aktiviteter handler bl.a. om investeringer med prisforøgelse som resultat og skabelse af gældsbeviser, som er det samme som penge.

Evig vækst er kun mulig i pengeøkonomisk forstand. Det er inflation. Men det taler økonomerne ikke højt om. Det er dårligt for troen på markedet og ubegrænset vækst.

For at få penge, opnå andel i verdens rigdom og socialprodukt, uden at bidrage til produktet eller verdens rigdom, så er det altså nødvendigt allerede at have penge. Penge er købekraft, efterspørgsel i økonomisk forstand. Det siger sig selv, at når 0,14 % ejer, hvad der svarer til 80 % af verdens rigdom,

så er disse få menneskers fysiske og menneskelige behov allerede dækket, dvs. de ca. 8 – 9 millioner, ud af verdens 7,1 milliard mennesker, har kun et udækket behov tilbage, og det er behovet for yderligere andel i verdens markedsværdier.

De få, der sidder på broderparten af den efterspørgsel, der findes i økonomisk forstand, de investerer deres købekraft med det formål at opnå yderligere købekraft, andel af verdens købekraft. I gamle dage blev de kaldt entreprenører. Det billede, der stadig flourer omkring investoren, er bygget op om den entreprenante type, typisk en ingeniør, der har beriget verden med en genial ide. Billedet er ikke dækkende for det moderne samfunds investor, som typisk aldrig har lavet noget som helst selv eller skabt en eneste konstruktiv ide for resten af samfundet. Fortællingen – om, at hvad der er godt for investoren, det er godt for resten af samfundet, verden – den passer ikke længere.

Thomas Piketty har beskrevet, hvordan verdens rigdom ikke bare er skævt fordelt, men hvordan den også fordeler sig skævt i eksponentielt stigende grad.

<http://arbejdsforskning.dk/pdf/art-238.pdf>

Forklaringen på udviklingen skal findes i, at størstedelen af den købekraft, der allerede findes i verden, alene investeres med det formål, at give sine ejere større købekraft uden hensyn til virkelige menneskers virkelige behov. Det er markedsværdiernes pålydende værdi, der danner grundlag for skabelsen af yderligere pålydende værdi i hænderne på dem, der har dem. Den stigende købekraft, dvs. skabelsen og fordelingen af købekraft, penge, finder således sted på en måde, der ikke er befordrende for den mere realøkonomiske produktion, dvs. de former for produktion, som har med virkelige menneskers behov og efterspørgsel at gøre.

Det økonomiske menneskes rationalitet, og den formålmæssighed, som styrer det økonomiske menneskes handlinger, virker ikke nødvendigvis befordrende (er derfor heller ikke nødvendigvis nyttigt) for forbrugerens muligheder for at forbruge.

De klassiske økonomer, Adam Smith og fx utilitaristen John. S. Mill identificerede lige frem homo economicus, den økonomiske rationalitet, med nytteoptimeringen. Utilitarisme og økonomisk rationalitet var det samme, byggede op om samme formålmæssighed.

Men da investeringen ikke kan siges med nødvendighed at virke befordrende for hverken realøkonomisk vækst eller skabelsen af goder, som imødekommer virkelige menneskers behov, så er identiteten mellem det økonomiske menneskes formålmæssighed og nyttigheden i almindelig forbrugermæssig forstand afsløret som ikke eksisterende.

Homo economicus kan ikke siges pr. definition at være nytteoptimerende, eller at repræsentere en nytteoptimerende rationalitet. Den økonomiske rationalitet er karakteriseret ved at sigte til markedsværdiens forøgelse, der ikke svarer til noget som helst andet end markedsværdiens pålydende værdi.

Det er aldeles påtrængende rent intellektuelt og kognitivt at få skilt det økonomiske menneske fra entreprenøren. Det økonomiske menneske har andel i pengeskabelsen, som på ingen måde behøver at have noget med de reelt produktive sektorer at gøre. Homo economicus er hverken prostitueret, lønmodtager, ingeniør eller entreprenør. Nyttighed og økonomisk rationalitet må indskrives på hver sin side i en semantisk distinktion, som er værd at få indført i den sociale selvbeskrivelse.

Man kan sige, at det økonomiske menneskes økonomi, dvs. pengeøkonomien, i høj grad har lukket sig om sig selv. Markedsværdierne skabes og fordeles sig på mange måder, som kun dårligt reflekterer de 99 % af jordens befolknings behov.

Man kan se det på børserne verden over. Det danske C20-indeks er i øjeblikket historisk højt, danskernes pensionsopsparinger har aldrig været højere, kurserne på obligationer har heller aldrig været højere, der har aldrig været så mange kapitalværdier i hænderne på de bedst stillede danskere. Det samme gælder for de bedst stillede kinesere, amerikanere, tyskere osv.

Der findes en rig international elite, som kan bevæge sig rundt lige hjemmefandt over alt på kloden. Elitens efterspørgsel er lige nærværende over alt samtidigt. Denne elite er ikke ret stor, og den føler sig grundlæggende mere tilknyttet det globale økonomiske system, end en bestemt nation.

Forudsætningen, for det som Adam Smith beskrev som de komparative fordele ved den fri konkurrence mellem nationerne, er ikke længere opfyldt.
http://en.wikipedia.org/wiki/The_Wealth_of_Nations

Det, som eliten har af tilgodehavender, det skylder alle andre den. Elitens penge er andres gæld.

Det at stort set alle stater i verden er forgældede komplimenteres af elitens tilgodehavender, det, at de penge, som staterne skylder, befinder sig i sorte huller i verdensøkonomien. Hvordan skulle alle verdens stater ellers kunne være gældsatte, hvis de netop ikke stod i gæld til "ingenmandsland"! Jorden står jo ikke i gæld til månen!
<http://www.spiegel.de/flash/flash-26720.html>

Vore mainstreamøkonomer har ophøjet det frie globale marked til status af at være den sande overdommer i alle værdimæssige spørgsmål. Det enkelte menneskes værdi er her bestemt af markedet, den markedsværdi, som det har på det frie globale marked.

Men de selv samme mainstreamøkonomer vil ikke tale om ”markedets værdi” for verden i anden forstand end ”markedsværdien”. Man reducerer alle værdimæssige spørgsmål til det, der kan måles i priser. Homo economicus fornægter sig ikke.

”Markedets værdi” for omverdenen til det økonomiske system er imidlertid et langt mere interessant fænomen at forholde sig til, end det som økonomerne forstår som ”markedsværdien”. Det drejer sig ikke kun om et filosofisk teoretisk spørgsmål, men om, hvad markedet betyder for jorden og de livsformer, der befinder sig på den. Det forstår homo economicus ikke.

Det handler om, hvilken funktion og betydning det har, at mennesket fx lærer at identificere sig med sin markedsværdi på et marked, hvor udbuddet og prisdannelsen er skævvredet af dem med pengene, der slet ikke har brug for det, som almindelige mennesker kan byde ind med på arbejdsmarkedet, og om det, at almindelige mennesker med menneskelige behov overhovedet har meget vanskeligt ved at få andel i købekraften, hvilket igen er forudsætningen for, at de kan generere efterspørgsel på virkelig produktion.

Skabelsen af penge og fordelingen af dem er overladt til de få, som allerede har alle sine sundere menneskelige behov dækket.

Desværre sidder elitens repræsentanter stort set på den store sociale selvbeskrivelse, og de beskriver i strid med sandheden deres succes som forudsætningen for eller identisk med alle andres.

Danmarks Radio, der skulle være en public service kanal, laver udsendelser, der skjuler udviklingen på det danske arbejdsmarked, under dække af at være kritisk. DR italesætter udviklingen som om, at det primært var kriminelle, der var ansvarlige for den uheldige udvikling på det danske arbejdsmarked.

DR er styret af radiatorådet, det siddende folketing. Armslængdeprincippet er væk, og politikerne bestemmer ud fra deres markedsideologi, hvad der doceres her fra for licenspengene.

De kommercielle medier er i forvejen af naturlige årsager underlagt markedet, og budskabet om, at markedet ikke har ret, det sælger kun dårligt.

Markedet med dets ironi forhindrer altså, at sandheden om markedets værdi til forskel for markedsværdierne kommer for dagen.

Det er ironisk, men ikke spor morsomt.

Note 1: Læs side 36 i “THE PRICE OF OFFSHORE REVISITED” NEW ESTIMATES FOR MISSING GLOBAL PRIVATE WEALTH, INCOME, INEQUALITY, AND LOST TAXES

Af James S. Henry

Senior Advisor/ Global Board Member

Tax Justice Network
July 2012